

Secția a treia

CAUZA OGICĂ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 24708/03)

Hotărâre

Strasbourg

27 mai 2010

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Ogică împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Luis López Guerra, Ann Power, *judecători*, și Stanley Naismith, *grefier adjunct de secție*,

După ce a deliberat în camera de consiliu, la 4 mai 2010,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 24708/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Stancu Ogică („reclamantul”), a sesizat Curtea la 27 mai 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de Gheorghe Marin Dobre, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 4 martie 2009, președintele Secției a treia a decis să comunice cererea Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 3 din Convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamantul s-a născut în 1968 și locuiește în Mirău.

A. Arestarea preventivă a reclamantului și procedura penală împotriva acestuia

5. În ianuarie 2001, reclamantul a declarat persoanelor din anturajul său și presei că se afla în posesia unui bilet de loterie câștigător (1 milion de dolari americani), după care a depus o plângere la poliție, pretinzând că un cuplu îl agresase și îi sustrăsese biletul.

La 31 ianuarie 2001, Loteria Română și soții M., care se aflau în posesia biletului câștigător, au depus fiecare câte o plângere penală împotriva reclamantului pentru tentativă de înșelăciune și fals în declarații.

6. Tot la 31 ianuarie 2001, reclamantul a fost arestat preventiv de către un procuror. Arestarea preventivă a fost prelungită ulterior la fiecare termen cu treizeci de zile până la încheierea procedurii penale împotriva sa. După trimiterea în judecată, la 27 iunie 2001, a reclamantului în fața Judecătoriei București, această instanță a dispus, în prezența părții interesate și a avocatului ales de aceasta, o nouă audiere a cincisprezece martori audiați în cursul urmăririi penale, dintre care șapte martori ai apărării solicitați de către partea interesată și martori angajați ai Loteriei Române. Reclamantul a fost și el audiat. Instanța l-a citat pe M.C. (soții M.) să se prezinte pentru audieri, însă acesta a informat instanța, în august 2001, că nu dorea nici să participe la procedură, nici să se constituie ca parte civilă.

7. Prin hotărârea din 3 septembrie 2002, judecătoria a condamnat reclamantul pentru tentativă de înșelăciune la o pedeapsă de trei ani de închisoare și l-a achitat pentru celelalte acuzații. Bazându-se pe expertize și pe declarații ale martorilor, aceasta a considerat că reclamantul încercase în mod deliberat să se desemneze câștigătorul premiului.

8. Prin hotărârea definitivă din 31 ianuarie 2003, Curtea de Apel București a confirmat hotărârea menționată anterior, însă a redus pedeapsa la doi ani de închisoare. Constatând că pedeapsa pronunțată expira în ziua respectivă la miezul nopții, aceasta a dispus eliberarea părții interesate.

B. Condițiile de detenție a reclamantului

1. Versiunea reclamantului

9. Reclamantul denunță condițiile arestului preventiv din secțiile Poliției București (DGPMB), de la 31 ianuarie până la 27 iunie 2001 (cu întreruperi datorate spitalizărilor), iar apoi în Penitenciarul București-Jilava.

10. În ceea ce privește prima perioadă citată anterior, reclamantul susține că a fost încarcerat alături de deținuți periculoși într-o celulă fără aerisire și căldură și că a trebuit să împartă patul cu alți deținuți, în condiții precare de igienă favorizând apariția puricilor. Acesta a prezentat declarații date în fața unui notar public de către trei foști deținuți. În declarații aceștia precizau că reclamantul împărțise cu ei și cu mulți alți deținuți celulele nr. 2 (februarie 2001), nr. 17 (martie 2001) și nr. 1 (aprilie-mai 2001) și că trebuiau să își împartă paturile din respectivele celule suprapopulate, murdare (prezența puricilor), lipsite de căldură pe perioada iernii și de aerisire, în timp ce mulți alți deținuți fumau în încăpere. De asemenea, aceștia menționau insuficiența hranei în ceea ce privește cantitatea și calorile și o iluminare artificială foarte slabă, precum și faptul că reclamantul a fost agresat de către alți deținuți. În cele din urmă, unul dintre foștii deținuți a precizat că, atunci când s-a întâlnit ulterior cu reclamantul în Penitenciarul București-Jilava, persoana în cauză i-a menționat că, în această închisoare, condițiile de detenție erau similare.

11. Reclamantul susține că a suferit în mai multe rânduri violențe din partea deținuților sau a gardienilor, în special în centrele de reținere și arestare preventivă din cadrul DGPMB și în Penitenciarul-Spital București-Jilava, și chiar că a fost legat cu cătușe de pat timp de zece zile. În această privință, reclamantul prezintă copiile dosarului său medical, din care reiese că, în perioada martie-mai 2001, acesta s-a prezentat la cabinetul medical din Penitenciarul București-Jilava sau la spitale civile cu răni posttraumatice (edem palpebral, echimoze etc.) sau datorate unor acte de autovătămare (ingerare de detergent, leziuni ale brațului). Conform reclamantului, aceste răni și acte ar fi fost provocate de deținuți și de gardieni. Cu toate acestea, partea interesată nu a sesizat parchetul cu o plângere penală în această privință.

12. De asemenea, autoritățile nu i-ar fi permis reclamantului să ia parte la înmormântarea tatălui său, decedat în martie 2001.

13. Din documentele medicale depuse la dosar reiese că reclamantul a fost internat la Penitenciarul-Spital București-Jilava (secția de psihiatrie) în perioada 5-14 martie 2001 și că a fost dus în mai multe rânduri, până în iunie 2001, de la centrele de reținere și arestare preventivă ale DGPMB pentru a fi supus altor examene medicale (psihiatrie, medicină internă etc.).

14. În ceea ce privește în special perioada ulterioară lunii iunie 2001, cea a detenției sale la Penitenciarul București-Jilava, reclamantul menționează suprapopularea din celulele lipsite de căldură și imposibilitatea de a le aerisi, precum și calitatea deplorabilă, proastă a hranei și a apei pentru sănătate (prezența larvelor, a puricilor și a ploșnițelor). Acesta mai adaugă faptul că a fost obligat să împartă celula cu deținuți care își executau deja pedeapsa.

2. Observațiile Guvernului

15. Pe baza unor informații pe care nu le justifică, Guvernul susține că, în timpul detenției în centrele de reținere și arestare preventivă din cadrul DGPMB, reclamantul a beneficiat de un regim de detenție „închis” în celula nr. 17 pe care a împărțit-o cu un alt deținut. Potrivit Guvernului, celula avea o suprafață de 14 m² și era dotată cu două paturi, o chiuvetă, o fereastră de aproximativ 0,30 m² și un calorifer „în stare de funcționare”; în schimb, toaletele ar fi fost separate de celulă, iar deținuții ar fi avut acces la acestea „la cerere”. Guvernul adaugă faptul că reclamantul putea să se plimbe între o jumătate de oră și două ore în fiecare zi într-o „curte de plimbare” de 24 m² aflată în interiorul centrului de detenție. În plus, partea interesată ar fi fost internată la Penitenciarul-Spital București-Jilava (secția de psihiatrie) de la 5 martie la 27 iunie 2001.

16. Bazându-se pe informații furnizate, la 23 iulie 2009, de Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP), Guvernul precizează că, în Penitenciarul București-Jilava, reclamantul a fost închis succesiv, după 27 iunie 2001, în șase celule diferite. Conform acestuia, suprafața celulelor era cuprinsă între 33 m² și 45 m², iar partea interesată a împărțit aceste celule cu 32 până la 43 de deținuți. Din cauza fluxului de deținuți închiși în respectivele celule, ANP nu ar fi fost în măsură să indice numărul de paturi cu care erau dotate, însă fiecare celulă ar fi dispus de toalete separate (cu chiuvetă), de ferestre și de mobilier (două mese, bănci și scaune). Fiecare celulă ar fi beneficiat de apă curentă, însă pentru a se spăla cu apă caldă reclamantul ar fi avut acces o dată pe săptămână la o sală de dușuri. În comunicarea sa, ANP menționa, de asemenea, că celulele erau încălzite la intervale orare stabilite, cu excepția perioadelor în care instalația s-ar fi defectat, dar că, din cauza faptului că rețeaua de distribuție a căldurii era veche, existau pierderi importante pe circuit, astfel încât apa caldă ar fi ajuns în caloriferele din celule la o temperatură de aproximativ treizeci de grade.

17. Fără a oferi detalii cu privire la calitatea apei, Guvernul precizează că regimul caloric zilnic, stabilit prin ordinul Ministerului Justiției, era respectat, că un medic supraveghea calitatea hranei, că deținuții primeau obiecte de igienă personală în limitele reglementate și că lenjeria era spălată o dată pe săptămână.

18. În ceea ce privește activitatea zilnică în afara celulei, Guvernul indică faptul că reclamantul avea dreptul la o plimbare în aer liber de aproximativ treizeci de minute și că acesta putea să facă exerciții fizice în această perioadă și să practice sporturi în timpul competițiilor sportive organizate. În această privință, deși menționează că deținuții puteau, la un interval nespecificat, să facă sport aproximativ o oră pe două terenuri și într-un spațiu acoperit amenajat, ANP admite în același timp că, la momentul faptelor, închisoarea nu beneficia de un teren sau de o sală de sport. În cele din urmă, Penitenciarul București-Jilava ar fi dispus de două biblioteci pentru deținuți, de abonamente la ziare și, în măsura posibilului, de posturi de televiziune.

C. Punerea în libertate a reclamantului

19. Vineri, 31 ianuarie 2003, imediat după pronunțarea hotărârii definitive conform căreia pedeapsa pronunțată expira la miezul nopții (supra, pct. 8), grefa Curții de Apel București a redactat o scrisoare pentru a informa Penitenciarul București-Jilava despre dispozitivul hotărârii astfel încât administrația să poată lua măsurile necesare.

20. Un proces-verbal întocmit în aceeași zi la ora 15:10 de grefa curții de apel a făcut trimitere la demersurile efectuate pe baza hotărârii citate anterior. În acesta se menționa că, la telefon, comandantul Penitenciarului București-Jilava informase grefa că secretariatul era închis și că nimeni nu putea să recepționeze faxul referitor la dispozitivul hotărârii. Potrivit acestui proces-verbal, comandantul direcționase apelul către ofițerul de gardă al închisorii care, la rândul său, ar fi precizat că punerea în libertate a reclamantului nu se putea face doar pe baza unui apel telefonic, în absența unui document scris.

21. După ce a primit prin fax, luni, 2 februarie 2003, la ora 07:52, dispozitivul hotărârii din 31 ianuarie 2003, administrația Penitenciarului București-Jilava a efectuat demersurile necesare și, la ora 10:40, a pus reclamantul în libertate.

II. DREPTUL INTERN ȘI RAPOARTELE INTERNAȚIONALE RELEVANTE

A. Dreptul intern relevant

22. Un rezumat al dispozițiilor de drept intern relevante în cauză, referitoare la căile de atac disponibile în materie de executare a pedepselor, este inclus la pct. 22 și 23 din hotărârea *Petrea împotriva României* (nr. 4792/03, 29 aprilie 2008).

23. Art. 504 C. proc. pen., astfel cum a fost redactat ulterior modificării sale prin Legea nr. 281/2003 și Deciziei nr. 45/1998 a Curții Constituționale [*Pantea împotriva României*, nr. 33343/96, pct. 152, CEDO 2003-VI (extrase)], prevede că persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată de libertate ori căreia i s-a restrâns libertatea în mod nelegal, are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite. Privarea sau restrângerea de libertate în mod nelegal trebuie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului ori prin hotărâre a instanței de revocare a măsurii privative sau restrictive de libertate ori de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale ori prin hotărâre definitivă de achitare sau de încetare a procesului penal. Procedura de reparație trebuie introdusă în termen de optsprezece luni de la pronunțarea ordonanței sau a hotărârii instanței menționate anterior.

Prin Decizia nr. 417 din 14 octombrie 2004, Curtea Constituțională a hotărât că art. 504 C. proc. pen. era constituțional, cu toate că dispozițiile sale enumerau în mod explicit cazurile care dau dreptul la reparație în temeiul acestui articol. Aceasta considera că persoanele care doreau să primească o reparație pentru prejudiciul suferit ca urmare a unei privări de libertate în mod nelegal, nereglementată de art. 504 C. proc. pen., dispuneau de „alte căi legale” pentru a-și exercita drepturile.

B. Rapoartele Consiliului European

24. Concluziile Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) pronunțate în urma vizitelor efectuate în penitenciarele din România, precum și observațiile cu caracter general ale CPT, sunt rezumate în hotărârea *Bragadireanu împotriva României* (nr. 22088/04, pct. 73-76, 6 decembrie 2007).

25. Raportul CPT, publicat în aprilie 2004, referitor la vizita sa în România din septembrie 2002 reamintește că acele condiții de detenție din centrele de reținere și arestare preventivă ale DGPMB fuseseră calificate, în urma vizitei sale precedente din ianuarie 1999, drept „echivalente cu un tratament inuman și/sau degradant” și subliniază că acestea continuaseră să se înrăutățească până la vizita respectivă a CPT din septembrie 2002:

„Închisoarea avea o capacitate oficială de 132 de locuri; totuși, la momentul vizitei, erau închise aici 193 de persoane [...]. Majoritatea celulelor aveau un acces foarte limitat sau inexistent la lumina zilei; iluminarea artificială era slabă, iar aerisirea era în mod vădit

insuficientă; celulele erau extrem de murdare și multe dintre ele erau infestate cu insecte parazite.

În plus, gradul de ocupare era mult prea ridicat; de exemplu, în sectorul bărbaților, în celule de 4,5 - 5 m² erau închise patru persoane și, în celule de aproximativ 10 m², se aflau opt sau mai multe persoane. [...] Mai puțin de jumătate dintre deținuți dormeau singuri în pat. [...] [În ceea ce privește activitățile în aer liber], în realitate, persoanele reținute la sediile de poliție vizitate aveau dreptul, în cel mai bun caz, la aproximativ 45 de minute pe zi de exerciții în aer liber.”

26. În raportul completat după o nouă vizită în centrele de reținere și arestare preventivă ale DGPMB, efectuată în februarie 2003, la momentul în care erau în curs lucrări de renovare, CPT constată îmbunătățiri ale condițiilor materiale de detenție în partea renovată a DGPMB; cu toate acestea, „gradul de ocupare a celulelor rămânea excesiv”, întrucât „într-o celulă nou amenajată, de 17 m², se aflau 8 persoane”.

27. În ceea ce privește Penitenciarul București-Jilava, raportul CPT publicat în aprilie 2003 în urma vizitei sale din februarie 1999 constata condiții materiale în general foarte mediocre: lipsa drastică de spațiu vital și insuficiența paturilor generau o promiscuitate inacceptabilă pentru marea majoritate a deținuților. În plus, mulți deținuți se plâneau de frig și de umiditate, mai ales în timpul nopții. Cu ocazia vizitei sale din iunie 2006 într-o secție a Penitenciarului București-Jilava (raport publicat în decembrie 2008), CPT constata că particularitățile identificate cu ocazia vizitei sale din 1999 erau în continuare valabile pentru secția în cauză – cea a deținuților periculoși -, inclusiv în ceea ce privea suprapopularea sau condițiile de igienă. De altfel, „direcția închisorii a atras atenția delegației CPT asupra faptului că, în întregul penitenciar, condițiile de detenție erau extrem de mediocre”, într-atât încât „erau prevăzute construirea unei noi închisori și transferul [...] deținuților în alte închisori, până la închiderea întregii unități”, deoarece „nu avea niciun rost să se investească în renovarea structurilor unității”.

28. Redactat în urma unei vizite efectuate în România de către membrii Biroului Comisarului pentru Drepturile Omului între 13 și 17 septembrie 2004, acest raport, publicat la 29 martie 2006, prezintă informații cu privire la Penitenciarul București-Jilava. Raportul consideră condițiile de detenție în această unitate ca fiind „deosebit de grele”, iar situația „alarmantă”. În plus, se subliniază în acesta că „toate instalațiile erau uzate, ferestrele incapabile să protejeze împotriva frigului, iar mobilierul foarte vechi”.

C. Alte rapoarte privind condițiile de detenție

29. În urma vizitei sale efectuate la 15 aprilie 2003, o organizație neguvernamentală, Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki (APADOR-CH), raporta că Penitenciarul București-Jilava era unul dintre cele mai suprapopulate la nivel național (3 187 de deținuți la 2 551 de paturi).

30. În ceea ce privește centrele de reținere și arestare preventivă ale DGPMB, APADOR-CH menționa, în urma unei vizite efectuate în ianuarie 2009, că DGPMB dispunea de 148 de locuri de detenție în 30 de celule, fiecare celulă fiind dotată cu 4 sau 6 paturi pentru o suprafață de 12 m² sau, respectiv, 14 m².

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE ÎN CEEA CE PRIVEȘTE CONDIȚIILE DE DETENȚIE

31. Reclamantul se plânge de condițiile proaste de detenție din centrele de reținere și arestare preventivă ale DGPMB și din Penitenciarul București-Jilava, în special de suprapopularea din celule, de igiena precară și de absența sau insuficiența căldurii, aerisirii și luminii naturale. Acesta invocă, în esență, art. 3 din Convenție, redactat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

32. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

33. Guvernul invocă excepția de inadmisibilitate a acestui capăt de cerere, susținând că reclamantul ar fi putut introduce o acțiune în despăgubire în temeiul dispozițiilor de drept comun referitoare la răspunderea civilă delictuală (art. 998-999 C. civ.). Guvernul nu oferă exemple din jurisprudența internă în această privință deoarece deținuții nu sesizează instanțele utilizând această cale de atac. Cu toate acestea, face referire la cauza *Stan împotriva României* (dec.) (nr. 6936/03, 20 mai 2008), în care un reclamant a obținut despăgubiri după ce instanțele interne au constatat degradarea stării sale de sănătate în timpul detenției.

34. Reclamantul nu a prezentat observații cu privire la acest aspect.

35. Curtea observă că respectivul capăt de cerere al reclamantului se referă la condițiile materiale de detenție, iar – în cauză – acesta nu a fost însoțit de acuzația privind lipsa tratamentului medical. Aceasta reafirmă că este sarcina Guvernului să demonstreze că o cale de atac este efectivă atât în teorie, cât și în practică, și reamintește că a respins deja o excepție întemeiată pe art. 998-999 C. civ., după ce a hotărât că, având în vedere particularitatea unui asemenea capăt de cerere, identic cu cel al reclamantului în cauză, nu exista niciun recurs efectiv care trebuia epuizat (*Petrea*, citată anterior, pct. 37; *Brândușe împotriva României*, nr. 6586/03, pct. 37 și 40, 7 aprilie 2009, și *Eugen Gabriel Radu împotriva României*, nr. 3036/04, pct. 20 și 23, 13 octombrie 2009). Guvernul nu a prezentat niciun element care să poată conduce Curtea la o concluzie diferită în cauză. Curtea observă că, într-adevăr, nu numai că nu a prezentat mai multe exemple care să permită să se constate că este vorba despre un recurs efectiv în materie, dar mai ales, spre deosebire de prezenta speță, cauza *Stan* se referea la condiții de detenție și la o absență a tratamentului medical care conduseseră la degradarea stării de sănătate a părții interesate.

36. În schimb, Curtea constată că, deși Guvernul nu a invocat o astfel de excepție, s-ar putea pune *a priori* o întrebare cu privire la aplicabilitatea și respectarea regulii de șase luni în ceea ce privește capătul de cerere al reclamantului referitor la condițiile de detenție din centrele de reținere și arestare preventivă ale DGPMB înaintea transferului său la Penitenciarul București-Jilava [*Andriță împotriva României* (dec.), nr. 67708/01, pct. 38, *in fine*, 27 ianuarie 2009, și *Michael Joseph Walker împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 34979/97, CEDO 2000-I]. Având în vedere faptul că, în cauzele de acest tip, există o situație continuă dacă respectivul capăt de cerere se referă la aspecte generale (condiții de igienă, suprapopulare etc.) și la condiții de detenție care au rămas în mod evident aceleași în ciuda unui transfer al deținutului (*Seleznev împotriva Rusiei*, nr. 15591/03, pct. 35-36, 26 iunie 2008), Curtea consideră că chestiunea respectării regulii de șase luni este în cauză strâns legată de examinarea fondului capătului de cerere în cauză.

37. De asemenea, Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

38. Reclamantul susține că respectivele condiții de detenție încalcă art. 3 din Convenție.

39. Guvernul face trimitere la jurisprudența Curții în materie și, referindu-se la descrierea condițiilor de detenție pe care a prezentat-o, acesta susține că cele ale reclamantului erau conforme cu cerințele art. 3 din Convenție.

40. În primul rând, Curtea reamintește că art. 3 din Convenție impune statului să se asigure că orice prizonier este deținut în condiții compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare nu supun partea interesată unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care să depășească nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând

seama de cerințele practice din închisoare, sănătatea și confortul prizonierului sunt asigurate în mod corespunzător [*Kudla împotriva Poloniei* (GC), nr. 30210/96, pct. 92-94, CEDO 2000-XI].

41. Apoi, Curtea face trimitere la modul în care, în cauze similare, a pus în aplicare principiul *affirmanti incumbit probatio* („sarcina probei revine reclamantului”), atunci când doar Guvernul avea acces la informații care puteau confirma sau infirma afirmațiile unui reclamant [*Khoudoïorov împotriva Rusiei*, nr. 6847/02, pct. 113, CEDO 2005-X (extrase), și *Seleznev, citată anterior*, pct. 41].

42. În cauză, Curtea subliniază că, potrivit reclamantului, în centrele de reținere și arestare preventivă ale DGPMB, precum și în Penitenciarul București-Jilava, condițiile de detenție se caracterizau prin suprapopularea celulelor, igienă precară, absența sau insuficiența căldurii, aerisirii și iluminării naturale.

43. Curtea observă că argumentele părților privind condițiile de detenție în cauză sunt total opuse în ceea ce privește centrele de reținere și arestare preventivă din cadrul DGPMB. Cu toate acestea, simplul fapt că versiunea Guvernului o contrazice pe cea a reclamantului nu poate, în sine, să convingă Curtea să respingă afirmațiile acestuia din urmă ca fiind nejustificate.

44. În această privință, în ciuda argumentului Guvernului potrivit căruia partea interesată ar fi fost internată la secția de psihiatrie a penitenciarului-spital în cea mai mare parte a perioadei în cauză, Curtea observă, în primul rând, că din documentele medicale aflate la dosar reiese că, în perioada martie-iunie 2001, reclamantul a continuat să fie închis în centrele de reținere și arestare preventivă din cadrul DGPMB, cu toate că în acest interval a fost internat pentru perioade scurte de timp în vederea efectuării unor examene medicale (supra, pct. 13 și 15 *in fine*). Apoi, Curtea precizează că afirmația Guvernului, potrivit căreia reclamantul a fost închis în celula nr. 17, cu o suprafață de 14 m², pe care a împărțit-o cu un singur deținut, nu este justificată de niciun document înregistrat în registrele penitenciare și că aceasta este de natură să ridice întrebări cu privire la condițiile de detenție din centrele de reținere și arestare preventivă din cadrul DGPMB descrise de CPT pentru perioada respectivă (supra, pct. 25-26); în plus, această afirmație este contrazisă de declarațiile autentificate ale mai multor foști deținuți care s-au aflat în aceeași închisoare ca reclamantul (supra, pct. 10).

45. Curtea observă că aceste declarații și mai ales rapoartele menționate anterior descriu, pentru perioada respectivă, nu doar condițiile proaste de detenție, ci și o înrăutățire a acestora, în special o suprapopulare excesivă (1-2 m² pentru fiecare deținut în celule în mod vădit prost aerisite și cuprinzând un număr de paturi inferior numărului de deținuți) și condiții foarte proaste de igienă (celule murdare, infestate cu insecte parazite etc.). În lipsa oricărui document sau a oricărei explicații relevante din partea Guvernului, în ciuda contradicțiilor menționate anterior, Curtea are îndoieli că, în condiții de suprapopulare și insalubritate generalizate la momentul respectiv în centrele de reținere și arestare preventivă în cauză, celula reclamantului ar fi putut constitui singura excepție și că, spre deosebire de toate celulele din cadrul unității, ar fi putut să fie luminată, aerisită și întreținută în mod acceptabil și să îi asigure părții interesate un spațiu vital conform criteriilor acceptate de jurisprudența Curții (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Aliiev împotriva Georgiei*, nr. 522/04, pct. 77 și 82, 13 ianuarie 2009, și *Gorguiladze împotriva Georgiei*, nr. 4313/04, pct. 47, 20 octombrie 2009).

46. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că argumentul Guvernului nu este nici motivat, nici justificat în mod valabil, deși acesta era singurul care avea acces la informațiile care puteau confirma sau infirma afirmațiile reclamantului, susținute de declarațiile citate anterior. De altfel, argumentul acestuia nu este coroborat cu elemente de probă depuse la dosar. Dimpotrivă, probele aflate la dosar permit constatarea „dincolo de orice îndoială rezonabilă” că reclamantul a suferit într-adevăr, timp de mai multe luni și în mod constant, din cauza condițiilor de detenție de care se plânge în capătul de cerere referitor la centrele de reținere și arestare preventivă din cadrul DGMPB (suprapopulare, insalubritate, lipsa aerului curat și a luminii naturale etc.). De asemenea, în baza elementelor furnizate de CPT, Curtea nu poate să concluzioneze că timpul de plimbare alocat reclamantului într-un

spațiu comun de 24 m² era de natură să compenseze lipsa de spațiu din celulă (supra, pct. 15 și 25 *in fine* și *Gorguiladze*, citată anterior, pct. 49).

47. Prin urmare, Curtea concluzionează că respectivele condiții de detenție din centrele DGPMB erau de natură să îi cauzeze reclamantului o suferință dincolo de cea pe care o presupune în mod inevitabil privarea de libertate.

48. În ceea ce privește condițiile de detenție a reclamantului între iunie 2001 și februarie 2003 în Penitenciarul București-Jilava, Curtea reamintește că a constatat deja încălcarea art. 3 din Convenție în cauze similare, în care reclamantii s-au plâns de condițiile materiale de detenție din respectiva închisoare, în special de suprapopulare și, în subsidiar, de condițiile de igienă, în aceeași perioadă ca cea considerată în cauză (a se vedea, printre altele, *Măciucă împotriva României*, nr. 25763/03, 26 mai 2009, și *Marian Stoicescu împotriva României*, nr. 12934/02, pct. 24, 16 iulie 2009). Nimic nu permite Curții să ajungă în cauză la o concluzie diferită. În această privință, este suficient să se bazeze, în același timp, pe afirmațiile necontestate de către părți, precum și pe informațiile care rezultă din rapoartele întocmite în special de CPT (supra, pct. 27-29) pentru a constata că, chiar dacă reclamantul ar fi beneficiat de un pat individual, acesta nu a avut totuși la dispoziție decât aproximativ 1 m² de spațiu vital în celula sa, fără să se țină seama de mobilierul a cărui prezență reducea și mai mult această suprafață. Prin urmare, cu excepția unei plimbări zilnice în aer liber de aproximativ treizeci de minute, reclamantul era închis în celula suprapopulată și, în plus, trebuia să se confrunte cu problemele legate de condițiile precare de igienă și de insuficiența căldurii.

49. Având în vedere considerentele precedente, Curtea observă că plângerea reclamantului se referă la aspecte generale privind condițiile de detenție (condiții de igienă, suprapopulare, temperatura din celule etc.) care au rămas aceleași în ciuda transferului reclamantului din centrele DGPMB la Penitenciarul București-Jilava și că, prin urmare, trebuie examinată ca o situație continuă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Seleznev*, citată anterior, pct. 36, *Artimenco împotriva României*, nr. 12535/04, pct. 10 și 38, 30 iunie 2009, și, *a contrario*, *Brândeșe*, citată anterior, pct. 41-43).

50. Deși Curtea admite că, în cauză, nimic nu indică faptul că a existat într-adevăr intenția de a-l umili sau înjosi pe reclamant, absența unui astfel de scop nu poate exclude constatarea încălcării art. 3. Curtea consideră că respectivele condiții de detenție, pe care reclamantul a trebuit să le suporte pe parcursul unei perioade semnificative, l-au supus pe acesta la o încercare de o intensitate care depășea nivelul inevitabil de suferință inerent detenției.

51. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 1 DIN CONVENȚIE

52. Reclamantul pretinde că a fost menținut în arest de la 31 ianuarie până la 2 februarie 2003 în absența oricărei baze legale. Acesta invocă art. 5 § 1 din Convenție, ale cărui dispoziții relevante în speță sunt redactate după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent;
[...]

53. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

54. Guvernul invocă o excepție de neputință a căilor de atac, considerând că reclamantul ar fi trebuit să sesizeze instanțele interne cu o acțiune în reparație a prejudiciului pretins, întemeiată pe art. 504 C. proc. pen. În această privință, Guvernul face trimitere la cauza *Temeșan împotriva României* (nr. 36293/02, pct. 49, 10 iunie 2008).

55. Reclamantul nu a prezentat observații cu privire la acest aspect.

56. În primul rând, Curtea observă că plângerea reclamantului se referă la perioada de timp în care acesta a fost menținut în arest până la eliberare, pronunțată la 31 ianuarie 2003 prin hotărârea definitivă de constatare a faptului că acesta își executase pedeapsa în întregime și că trebuia repus în libertate. Curtea subliniază că, după modificarea prin Legea nr. 281/2003, art. 504 C. proc. pen. pune drept condiție de admisibilitate a unei acțiuni în reparație ca respectivul caracter nelegal al privării de libertate în cauză să fie stabilit printr-o ordonanță sau o hotărâre în limita cazurilor bine definite. Or, aceasta observă că, în cauză, situația reclamantului nu corespundea cazurilor menționate (supra, pct. 23; a se vedea, *a contrario*, *Temeșan*, citată anterior, pct. 26 și 30) și că, de asemenea, Guvernul nu a prezentat exemple din jurisprudența internă pentru a demonstra că, în ciuda faptului că Curtea Constituțională confirmase că utilizarea sa era limitată la cazurile prevăzute de art. 504 C. proc. pen., această cale de atac era accesibilă reclamantului (supra, pct. 23 *in fine*).

57. Curtea a concluzionat că Guvernul nu a demonstrat că, atât în teorie, cât și în practică, calea de atac în cauză reprezenta o cale de atac accesibilă și efectivă pe care reclamantul ar fi trebuit să o epuizeze înainte de a introduce cererea. Prin urmare, este necesar să se respingă această excepție preliminară.

58. De asemenea, Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

59. Reclamantul își reiterează afirmațiile potrivit cărora menținerea în arest în perioada respectivă nu avea o bază legală.

60. Guvernul remarcă faptul că, la 31 ianuarie 2003, după ora 15:00, atunci când grefa Curții de Apel București a contactat Penitenciarul București-Jilava, programul de lucru al personalului închisorii se terminase, astfel încât punerea în libertate a reclamantului nu a fost efectuată decât luni, 3 februarie 2003, la ora 10:40. Acesta susține că în mod contrar față de procedura urmată în cauza *Calmanovici împotriva României* (nr. 42250/02, 1 iulie 2008), autoritățile au manifestat în cauză o diligență specială în dimineața zilei de 3 februarie 2003 în vederea îndeplinirii procedurilor de eliberare.

61. Curtea reamintește că lista excepțiilor de la dreptul la libertate prevăzut la art. 5 § 1 din Convenție are un caracter exhaustiv și că numai o interpretare strictă se potrivește cu scopul acestei dispoziții: să se asigure că nimeni nu este privat în mod arbitrar de libertate [*Labita împotriva Italiei* (GC), nr. 26772/95, pct. 170, CEDO 2000-IV]. Prin urmare, îi revine sarcina de a examina capetele de cerere privind întârzierile în executarea unei hotărâri de punere în libertate cu o atenție deosebită (*Bojinov împotriva Bulgariei*, nr. 47799/99, pct. 36, 28 octombrie 2004). De asemenea, aceasta reafirmă că, deși un anumit termen de executare a unei hotărâri de punere în libertate este adesea inevitabil, acesta trebuie redus la minimum (*Giulia Manzoni împotriva Italiei*, nr. 19218/91, pct. 25, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-IV).

62. În cauză, Curtea observă că hotărârea definitivă din 31 ianuarie 2003 condamnase reclamantul la o pedeapsă având o durată egală cu cea a detenției deja executate până la acea dată și că, imediat după pronunțarea hotărârii, grefa curții de apel a contactat Penitenciarul București-Jilava pentru a se lua măsurile necesare în vederea eliberării părții interesate; Curtea reține că eșecul acestor demersuri a fost consemnat în procesul-verbal întocmit în aceeași zi, la ora 15:10.

63. Curtea reamintește că, la examinarea termenului de executare a hotărârilor de repunere în libertate a reclamanților în cauze în care condițiile cerute pentru eliberare erau îndeplinite la o oră la care angajatul închisorii însărcinat cu operațiunile necesare în acest sens nu era prezent din cauza programului de lucru, aceasta nu a exclus perioade precum seara și noaptea (*Labita*, citată anterior, pct. 24 și 172, *Rashid împotriva Bulgariei*, nr. 47905/99, pct. 31-32 și 79-80, 18 ianuarie 2007, și *Calmanovici*, citată anterior, pct. 77). Aceasta nu poate, cu atât mai puțin, să adopte o altă abordare în cauză mai ales că, spre deosebire de cauza

Calmanovici, grefa curții de apel a contactat administrația Penitenciarului București-Jilava în timpul zilei pentru a-i aduce la cunoștință hotărârea definitivă pronunțată și necesitatea de a lua măsurile care se impuneau în vederea eliberării reclamantului.

64. Curtea nu poate accepta ca, din cauza programului de lucru al secretariatului, administrația unei închisori să nu ia măsuri pentru recepționarea, vineri, la începutul după-amiezii, a unui document trimis prin fax, necesar repunerii în libertate a unui deținut, știind că închiderea secretariatului va avea drept consecință menținerea părții interesate în detenție pentru o durată suplimentară de mai mult de patruzeci și opt de ore. În opinia Curții, o asemenea întârziere nu poate constitui „o întârziere minimă inevitabilă” pentru executarea unei hotărâri definitive având drept efect repunerea în libertate a unui individ.

Prin urmare, detenția în cauză nu se întemeiază pe unul din alineatele art. 5 din Convenție.

65. Prin urmare, reiese că a fost încălcat art. 5 § 1.

III. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

66. Invocând art. 3 din Convenție, reclamantul se plânge că a fost supus la rele tratamente de către deținuți și gardieni și că a fost legat cu cătușe de pat timp de zece zile în 2001. De asemenea, acesta se plânge de mai multe încălcări ale art. 5 § 1 și 3 din Convenție în ceea ce privește arestarea preventivă și menținerea acestei măsuri. Din perspectiva art. 6 § 1 și 3 lit. d) din Convenție, reclamantul se plânge de caracterul inechitabil al procedurii penale declanșate împotriva sa (imposibilitatea de a obține audierea soților M. și a martorilor apărării, interpretarea probelor de către instanțe etc.). În cele din urmă, acesta invocă art. 7 din Convenție, pretinzând că a fost condamnat pentru fapte care, în opinia sa, nu constituie infracțiuni în ceea ce privește dreptul intern și dreptul internațional, și art. 8 din Convenție, din perspectiva căruia reproșează autorităților că nu i s-a permis să asiste, în martie 2001, la înmormântarea tatălui său.

67. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea constată că nu s-a adus nicio atingere drepturilor și libertăților garantate de articolele Convenției.

Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din Convenție.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

68. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

69. Reclamantul solicită 1 000 000 euro (EUR) pentru prejudiciul material pe care acesta consideră că l-a suferit ca urmare a pierderii premiului de la loterie în litigiu. De asemenea, acesta solicită o sumă cuprinsă între 1 și 500 000 EUR, pe care o lasă la aprecierea Curții, pentru prejudiciul moral pe care susține că l-a suferit din cauza condițiilor de detenție și a agresiunilor la care ar fi fost supus în această perioadă.

70. Guvernul consideră că cererea privind prejudiciul material trebuie respinsă pentru absența legăturii de cauzalitate cu încălcările pretinse. În ceea ce privește prejudiciul moral, acesta consideră că o simplă constatare a încălcării ar putea constitui, în sine, o reparație suficientă și că, în orice caz, suma solicitată în această privință este excesivă având în vedere jurisprudența Curții.

71. Curtea nu observă nicio legătură de cauzalitate între încălcările constatate și prejudiciul material pretins și respinge această cerere. În schimb, aceasta consideră că trebuie să i se acorde reclamantului suma de 8 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

72. Fără să prezinte documente justificative, reclamantul solicită, de asemenea, o sumă cuprinsă între 10 000 și 100 000 EUR, lăsând la aprecierea Curții stabilirea sumei, pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața Curții.

73. Guvernul consideră că trebuie respinsă această cerere care nu este justificată prin niciun document.

74. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În cauză, ținând seama de documentele de care dispune și de criteriile menționate anterior, Curtea respinge cererea reclamantului.

C. Dobânzi moratorii

75. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

- 1. *Unește cu fondul* excepția întemeiată pe nerespectarea termenului de șase luni invocată cu titlu preliminar de către Guvern cu privire la capătul de cerere referitor la condițiile de detenție din centrele de reținere și arestare preventivă ale DGPMB și o respinge;**
- 2. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 3 și pe art. 5 § 1 din Convenție, în ceea ce privește condițiile de detenție a reclamantului și menținerea sa în detenție după 31 ianuarie 2003, și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;**
- 3. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 3 din Convenție;**
- 4. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 5 § 1 din Convenție;**
- 5. *Hotărăște*:**
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, suma de 8 000 EUR (opt mii euro), pentru prejudiciul moral, care trebuie convertită în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă care poate fi datorată cu titlu de impozit;**
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;**
- 6. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.**

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 27 mai 2010, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Stanley Naismith

Grefier adjunct

Josep Casadevall

Preşedinte